

Олександр Дейнега, здобувач вищої освіти
Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра Моторного,
Олег Плиска, аспірант
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні ЗНУ,
Керівник: *Вікторія Оглобліна*, к.е.н., доцент,
доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні ЗНУ,
м. Запоріжжя, Україна

ЕКОЛОГІЧНИЙ КОМПЛАЄНС В КОНТЕКСТІ РИЗИКООРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ МЕНЕДЖМЕНТУ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЗМІН

Актуальність дослідження. Екологічний комплаєнс визначається як система зобов'язань, спрямованих на дотримання законодавства та стандартів у галузі охорони природи та довкілля.

Екологічний ризик є ключовим поняттям в контексті збереження природного середовища та здоров'я людини. Це питання є актуальним в умовах змін, де зростає увага до проблем забруднення навколишнього середовища та зміни клімату. Міжнародні стандарти екокомплаєнсу дозволяють українському бізнесу адаптувати стратегії екологічного комплаєнсу до змін в законодавстві, соціальних вимогах та технологічних нововведень. Одночасно, війна має серйозний вплив на економіку країни і виробництво. Нестабільна ситуація, втрати і руйнація інфраструктури можуть призвести до зменшення робочих місць, збільшення безробіття та економічної нестабільності.

Якщо макрорівень задає загальну екологічну політику через законодавство, міжнародні угоди та економічні інструменти, то мікрорівень реалізує ці політики на рівні конкретних підприємств і організацій. Ефективна екологічна політика потребує взаємодії обох рівнів, де держави створюють умови для екологічної відповідальності, а бізнес і суспільство впроваджують ці ініціативи на практиці.

Екологічні ризики є загрозою, що обумовлена впливом господарської діяльності на довкілля. В умовах сучасного бізнесу, де стійкість та відповідальність стають ключовими, розуміння та оцінка екологічних ризиків стають невід'ємною частиною управління [1]. Статистика показує, що одні сфери бізнесу схильні до екологічних ризиків більше за інші. Визначимо п'ять основних сфер, які найбільш пов'язані з загрозою екологічних ризиків:

- нафтогазова промисловість: експлуатація та видобуток нафти та газу пов'язані з ризиками витоків, викидів та аварій, що створюють серйозні наслідки для навколишнього середовища;
- хімічна промисловість: виробництво та використання хімічних речовин можуть призвести до забруднення води та повітря, а також створити ризик для здоров'я людини та екосистеми;
- промислове виробництво: викиди від виробничих процесів, управління відходами та використання ресурсів можуть мати істотний вплив на навколишнє

середовище;

- енергетика: види енергії, такі як вугілля та ядерна енергетика, можуть створювати проблеми з викидами, радіацією та управлінням відходами;
- сільське господарство: використання пестицидів, добрив та методів обробітку ґрунту може призвести до забруднення ґрунту та води.

Інструментом для організацій будь-якого розміру та типу, які покращують свою екологічну результативність, заощаджують ресурси та зменшують екологічні ризики є екологічний менеджмент.

Політика з охорони навколишнього середовища компанії-лідера вітчизняного агробізнесу Kernel (найбільший в Україні виробник та експортер зернових, лідер світового ринку соняшникової олії, ключовий постачальник сільськогосподарської продукції з регіону Чорноморського басейну на світові ринки) передбачає наступні етапи процесу управління екологічними ризиками:

- Визначення та класифікація екологічних ризиків. Включає ідентифікацію та перегляд прийнятних і неприйнятних екологічних ризиків. Виконується раз на рік.
- Розробка і застосування заходів для мінімізації усіх неприйнятних екологічних ризиків Включає як попереджувальні заходи, так і заходи у випадку реалізації ризиків.
- Постійний контроль та моніторинг за екологічними ризиками. Включає аналіз та оцінку стану навколишнього середовища внаслідок впливу діяльності Компанії.

До зони відповідальності комплаєнс-менеджера, як учасника процесу управління екологічними ризиками, належать:

- забезпечення захисту заявників у ситуаціях порушення Політики;
- участь у проведенні службових розслідувань обставин, що спричинили порушення Політики.

Ризикоорієнтований підхід є найефективнішим способом інтегрування системи управління ризиком як природних, так і антропогенних небезпечних явищ в загальну систему управління підприємством. Він відображає Євроінтегроване спрямування, а саме створення безпечних умов праці, що є важливою складовою державної політики, безпосередньо стратегії сталого розвитку України до 2030 року, яка орієнтована на вектори розвитку, безпеки, відповідальності, гордості, де вектору розвитку належить забезпечення сталого розвитку країни; проведення структурних реформ; забезпечення економічного зростання екологічно невиснажливим способом; створення сприятливих умов для ведення господарської діяльності. Основою для розроблення заходів з охорони праці на промисловому підприємстві є нормативно-правові акти з охорони праці, у тому числі міжнародні та національні стандарти; інформація щодо оцінки ризиків підприємства з охорони праці; дані з атестації робочих місць у розрізі видів виробництв, шкідливості умов праці та інших чинників виробничого характеру; результати дослідження умов праці, перевірки, приписи органів нагляду та контролю, протоколи внутрішніх перевірок, накази й розпорядження керівництва підприємства, ініціативи співробітників про поліпшення умов праці [2].

Ймовірність настання подій, які мають несприятливі наслідки для природного середовища та спричинені негативним впливом господарської та іншої діяльності, надзвичайними ситуаціями природного та техногенного характеру пов'язана зі значним нарощуванням кількості підприємств, залучених до сфери оборонно-промислового комплексу. Так, виходячи з інформації, наданої Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості України, оборонно-промисловий комплекс України охоплює 500 підприємств, на яких задіяно 300 тисяч працівників. За підсумками 2023 р. з 4,9% зростання ВВП України, 1,5 % приходить на оборонну галузь. Тобто з 2023 р. спроможності оборонно-промислового комплексу зросли втричі; з 500 підприємств, залучених до оборонної промисловості, 400 – це приватні підприємства. Сферою діяльності яких є авіабудування, виготовлення та обслуговування боєприпасів, високоточного озброєння, протиповітряна оборона, електроніка, індивідуальне спорядження, стрілецька зброя, суднобудування, сухопутна техніка й інше. Безумовним є те, що всі вказані вище виробничі процеси нерозривно пов'язані з наявністю екологічних ризиків на вітчизняних підприємствах [2].

Висновки. Питання екологічного комплаєнсу в умовах змін є особливо важливим враховуючи виклики, що стоять перед Україною через воєнні дії – це пошкоджені ландшафти, ґрунтовий покрив, заміновані поля та лісопаркові зони, викиди в атмосферу шкідливих газів через щоденні обстріли та пожежі, використання бензинових генераторів під час блекаутів, знищення української флори та фауни, – все це завдає серйозної шкоди з довгостроковими наслідками для довкілля та здоров'я людей.

В українському контексті розвиток ризикоорієнтованого підходу до екологічного менеджменту є важливим кроком на шляху до євроінтеграції та гармонізації нашого законодавства з екологічними стандартами ЄС. Повага до спільного простору, увага одне до одного, захист прав одне одного вказують на те, що ми маємо демократично-європейські цінності. Саме зараз час приділити екології особливу увагу та підтримати її там, де це є під силу українському бізнесу.

Список використаних джерел

1. Метеленко Н.Г., Воронкова В.Г., Нікітенко В.О., Оглобліна В.О., Белоконь К.В. Синергія цифровізації та екологічної стійкості: моделі впровадження зелених технологій у регіональний розвиток. Education and science: theory & praxis : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California: GS Publishing Services, 2025. 195 p, 50-68.
2. Metelenko N.G., Ogloblina V.O., Silina I.V. Challenges and vector of workplace safety at industrial enterprises in the conditions of full-scale war in Ukraine. Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference "Modern Perspectives on Global Scientific Solutions". October 7-9, 2024. - Bergen, Norway, 2024. 171 p, 124-128. URL: <http://www.eoss-conf.com> (дата звернення: 04.05.2025).